

Nizozemská Východní Indie

Proti lstivému a násilnickému útoku Japonska v oblasti Pacifiku, stojí aliance, která se běžně označuje výrazem „ABCD“ a ke které se po japonském útoku na Ameriku přidala i celá řada amerických republik. Všimněme si blíže významu člena „D“ t.j. Dutch-Holandsko. Holandsko bylo první, které po napadení Ameriky vyhlásilo válku Japonsku, což oznámilo dne 8. prosince 1941 v 15 h. na Foreign Office a holandský vyslanec v Tokiu japonské vládě.

Nizozemská Východní Indie (NVI) je integrální součástí království Nizozemského, jak bylo prohlášeno ústavou r. 1922 a znovu potvrzeno r. 1938. Tento ústavní akt stanovil, že království Nizozemské se skládá z nedílného území vlastního Holandska a zámořských teritorií NVI, Surinam a Curaçao. (Surinam dodává 50% bauxitu, kterého potřebují Spojené Státy, Curaçao rafinuje největší část nafty z Venezuely a Columbie — 25.000.000 t ročně).

NVI je složena z řady ostrovů, tvořících téměř souvislý řetěz v délce přes 5200 km (přibližně délka evropského kontinentu). Ostrovy jsou rozloženy všeobecně podél rovníku, mezi 10° sž. a 10° jž.

Celková rozloha měří 1.900.000 km² a má 75 milionů obyvatel. Největší a nejdůležitější z ostrovů jsou (od západu): Sumatra (rozlohou téměř dvakrát větší než Velká Británie, 8 mil. obyv.), Java s Madurou (téměř velikosti ČSR, 45 mil. obyv.), Borneo (největší z nich, dvakrát větší než Itálie, 2,2 mil. obyv.), Celebes (dvakrát větší než Irsko, 4,3 mil. obyvatel); Nová Guinea patří Holandsku od 141° v.d. na západ.

K nim se druzí velký počet menších jak hospodářsky tak i strategicky důležitých ostrovů, rozložených východně poloostrova Malajského, jižně Filipin a severně Austrálie.

Z této skupiny jsou nejdůležitější Riouw těsně u Singapuru, Linga, Banka a Billiton na vých. pobřeží Sumatry, skupina Bali-Lombok vých. Javy, od nich východně Flores a Timor, jehož severní část patří Portugalsku (nyní obsazena spojenci). Mezi Celebes a N. Guineí je souostroví Moluky.

Téměř všechny ostrovy jsou prostoupeny horami vulkanického původu, dosahující někde i výše až 3000 m. Hory přecházejí do alluviálních planin, které jsou velmi úrodné a jsou protkány velkým počtem mohutných

toků, které zvláště na Sumatře umožňují plavbu oceánských parníků 80—200 km do vnitrozemí.

Světový hospodářský život je v mnohém velmi odvislý od zdrojů NVI, zvláště pokud jde o kaučuk, cín, chinin, kopru a palmový olej.

Význam NVI pro světové hospodářství nejlépe vynikne z údajů o procentuální účasti na světové těžbě. Dodává: téměř 40% kaučuku (největším producentem je Malajský poloostrov, ale nyní těžba se téměř vyrovnává), přes 30% kopry (na druhém místě), přes 30% palmového oleje, z něhož se vyrábějí mýdlo, svíčky a margarin (na prvním místě), přes 20% cínu (dnes největším producentem), největší doly jsou na ostrovech Bangka, Billiton a Singkep u pobřeží Sumatry, přes 3% vysoce kvalitní nafty (4. místo: 8.000.000 t), těží se hlavně na Sumatře a Borneu, menší pole jsou na Javě a Ceramu (souostroví Molucca). Největší rafinerie je v Palembang (Sumatra) a Balikpapan (Borneo) a na ostrově Tarakan; na Javě jsou menší naftová pole s rafinerií u Tjepol. Nafta z Bornea dále bez velké rafinace použití pro tankové lodi, zvláště z polí na ostrově Tarakan. Je téměř monopolním producentem chininu (přes 90%), pepře 85%, cukru (na 2. místě za Kubou), čaje (na 3. místě za Britskou Indií a Ceylonem).

Na Javě je naleziště manganu, fosfátu a síry, na ostrovech Riouw na východ. pobřeží Sumatry se dobývá bauxit, zlato a stříbro na Borneu, Sumatře a Celebesu, diamanty na Borneu.

Všechno toto bohatství je k dispozici mocnostem bojujícím proti ose. Velmi účinně pomáhá Rusku. Min. předseda Gerbrandy prohlásil 5. srpna 1941: „Produkty Nizozemského Imperia jsou k dispozici Sovětům“. Těto pomoci se dostává Rusku již několik měsíců.

Jedna třetina celého exportu jde do Ameriky. Pokud jde o kaučuk, cín a mangan, odebírá Amerika 60%, chininu 90% celkové těžby. V roce 1940 stoupl export do Ameriky o celých 100% oproti roku 1939.

Japonsko z těchto zdrojů bylo prakticky vyloučeno od července 1941, kdy vypršela obchodní smlouva a nebyla obnovena. Jak důsledně bylo dbáno toho, aby Japonsku se nedostalo surovin, důležitých pro válku,

21/42

vysvítá z toho, že do portugalské části ostrova Timor byl před válkou zakázán vývoz benzínu vysokého oktanového čísla, jako protest proti nově zřízené japonské letecké lince.

Průmyslová výroba neustále stoupá. Spojené Státy našly v NVI odbytiště svých průmyslových výrobků, zvláště strojů. V rozpočtu na rok 1941 bylo pamatováno na zřízení továren na výrobu textilií, chemikálií, papíru, skla atd.

USA povolily neomezený vývoz produktů železa, ocele, bronzu a mosaze, aby favorisovaly hospodářskou a vojenskou přípravu země pro válku.

Dovážejí se hlavně tovary a polotovary, textilie, chemikálie, léky, železné a ocelové výrobky, auta a pod.

S hlediska strategického jediný pohled na mapu názorně mluví o důležitosti NVI jako klíčové posice k Pacifiku vůbec a k Australii zvlášť. Volba hlavního stanu gen. Wavell-a na ostrově Java dokumentuje v neposlední řadě tento význam.

Sumatra, Borneo, Celebes, souostroví Moluky a Nová Guinea tvoří podél rovníku clonu se širšími průlivy (vnitřními moři), která mezi 5 a 10° j.š. je uzavřena téměř souvislým řetězem ostrovů rozložených výchoďně Sumatry až po Timor.

Svoji rozlohou z Indického oceánu (95° v.d.) hluboko do Pacifiku (141° v.d.) v délce přes 5000 km tvoří most mezi Indií a Australií, kterou chrání a která je nezranitelnou, dokud její přední stráž — NVI — zůstane nedotčena.

Sumatra s poloostrovem Malajským tvoří úžinu Malajskou, kterou vede hlavní cesta lodí celého světa a zvláště britského Imperia ze Suez do Singapuru a odtud na Dálný Východ a do Australie. Největší pevnost světa, válečný přístav Singapore, ovládá tuto úžinu dokonale.

Chce-li se loď vyhnouti této cestě, musí nutně projeti některou úžinou mezi ostrovy NVI. Mnohé z těchto úžin nejsou pro plavbu nejvýhodnější a je nutno dbáti velké opatrnosti. Nejdůležitější z nich je úžina Sundská, která plavbě velmi dobře vyhovuje a cesta se příliš neprodlouží. Leží mezi Sumatrou a Javou. Její šíře kolísá mezi 24—80 km.

Mezi Javou a Bali je úžina Bali, která v severní části je jen 2½ km široká. Odtud na východ je celá řada menších úžin snadno ovládatelných a mnohé jsou pro plavbu málo výhodné.

NVI je křižovatkou námořních cest z Evropy a Afriky na Dálný Východ a z Dálného Východu do Australie.

S hlediska strategického opírá se NVI na západě o Malajský poloostrov, na severu o Filipiny a na j.v. o Australii. Jmenovaná území tvoří články řetězu úzce spolu související a mající na svůj vzájemný osud podstatný vliv. Mohou se vzájemně podporovat a chránit. (Dne 11. 12. nizozemské jednotky a letectvo zasahují na Malajském poloostrově, spojenecké letectvo zaujalo tu své letecké základny atd.).

Singapur se Sumatrou kontrolují a bezpečně uzavírají jižní Čínské moře. Strategicky tvoří nedílný celek. Ovládnutí NVI snížilo by význam Singapuru na minimum a umožnilo by přímý útok na Australii. Prohlášení australského min. předsedy, že Australie je ochotna zesílit obranu NVI, vyjadřuje tento význam prakticky.

Rozložení ostrovů umožňuje, aby námořní a letecké síly byly účelně rozloženy tak, aby včas mohly zasáhnout na místě nebezpečí.

Prostor Malaja—Sumatra—Java a Borneo ovládají moře Karimata. Java, Borneo, Celebes a jižní část Filipin (ostrovy Mindanao a Palaman) ovládají úžinu Macassar (mezi ostrovy Borneo a Celebes). Celebes, skupina Molucká, Nová Guinea, Bali, Lombok a Timor ovládají moře Floreské, Bandské a úžinu Dampierskou.

Pokud jde o vzdušné vzdálenosti, uvádím jako příklad vzdušnou čáru ze Singapuru do Batavia asi 900 km, k záp. pobřeží Bornea 600 km, Sumatra—Borneo 500 km, Java—Borneo 500 km.

NVI je důležitou leteckou basí, jak ve směru východním, tak i severním. Letecké spojení Singapore—Australie měří téměř 4000 km a vede 2000 km přes NVI.

Pro Japonsko s hlediska strategického a hospodářského je NVI právě tak důležitá, jako pro Německo Kavkaz.

Jak je postaráno o obranu tohoto území? Velmi dobře.

Před několika lety NVI měla poměrně malou armádu a slabé letectvo. Nemá v podstatě vlastní loďstvo, ale největší část válečné floty nizozemské kotvila vždy ve vodách NVI.

Jakmile žluté nebezpečí se stávalo akutnějším, nasadilo království Nizozemské nadlidské úsilí ve všech směrech. Postavilo moderní armádu, dotovanou bohatě dělostřelectvem,

2.1/42
tanky a obrněnými vozidly a všechna důležitá střediska byla vybavena mohutným protiletadlovým dělostřelectvem. Nyní síla armády přesahuje značně stav 100.000 mužů výborné morálky, disciplinované a moderně vyzbrojené.

Letectvo bylo neobyčejně sesíleno a čítalo okrouhle 2000 letounů nejmodernějších typů. Počet letišť byl značně rozšířen (asi 1000) a jsou vzorně vybavena. Rovněž loďstvo bylo značně rozšířeno a jeho jádro tvoří několik bitevních křižníků a křižníků, řada torpédoborců a ponorek. Má velký počet torpédových motorových člunů, které jsou budovány v největším válečném přístavu v Soerabaji na Javě.

Průmyslově je NVI vybavena tak, že dnes může provést všechny opravy lodí, letounů atd. na vlastním území, vyrobí si potřebné zbraně a munici.

Mimo armády byla utvořena domobrana k ochraně všech obydlených a důležitých míst. S organizací domobrany ve velkém měřítku a velmi důkladně bylo započato již 15. května 1940.

Pro všechny případy je připraveno dalekosáhlé a dokonale zničení průmyslových podniků, přístavů, dolů a naftových polí tak, aby po dlouhou dobu jich nebylo možno použít.

NVI se připravila na válku velmi důkladně ve všech směrech a na obranu věnuje vše. Dne 16. června 1941 byl odhlasován rozpočet ve výši 40 milionů liber, který byl dne 15. září bez debaty zvýšen na 70 milionů z celkového rozpočtu něco přes 100 milionů liber.

Odhodlání a připravenost NVI k totální obraně je zárukou, že japonský útok narazí na značný odpor.

Je jisto, že obrana ostrovů NVI je velmi obtížnou, vzhledem k obrovské rozloze souostroví vůbec a velikosti jednotlivých ostrovů zvláště. Uvážíme-li, že na př. průměrná hustota obyvatelstva na km² je na Borneu 4 (rozloha 620.000 km² se 2.200.000 obyvateli), na Sumatře 17 a na Celebesu 31, že obydlená místa jsou soustředěna v určitých prostorech, že možnost rychlého spojení (železniční a silniční síť) je velmi malá, je evidentní, že obranu bylo nutno soustředit na určitý prostor. Všechny ostrovy, zvláště za dané situace, nebylo možno hájit. Na obranu prostoru o 1.900.000 km² bylo by třeba několikamilionové armády.

Při tom obránci jednotlivých ostrovů byli by od sebe izolováni, poněvadž jde o souostroví a to v celkové rozloze přes 5000 km.

Dnes stojíme před touto situací: Singapur padl, Filipíny jsou v podstatě v rukou Japonců, Borneo, Celebes a Amboina jsou prakticky obsazeny Japonci. Pád Singapuru byla ohrožena Sumatra a ostrovy Riouw, Singkep, Banka a Billiton, (střediska těžby cínu): Amboina je obsazena Japonci. Na Sumatře se bojuje v prostoru Palembang (naftové pole s roční produkcí 4.700.000 t), takže je nutno počítat s obsazením jv. Sumatry.

Nehledě na veliké hospodářské ztráty (zvl. kaučuk, nafta a cín), strategická situace NVI se stala velmi vážnou. Nejbohatší, nejdůležitější a nejlépe hájený ostrov, středisko NVI—Java—je strategicky obklíčena. Java je také vlastním cílem Japonců v tomto prostoru. Obsazením jv. Sumatry, Bornea, Celebesu získali Japonci námořní a letecké základny k přímému útoku na Javu. Jde zvláště o dvě výborné námořní základny Bandjermasin (j. Borneo) a Macassar (jv. Celebes). Ztrátou těchto základen (Singapore a Amboina) jsou spoje směrem severním pro zbylé ostrovy NVI odříznuty.

Amboina stává se pro Japonce výpadní branou proti Australii a Nové Guinei. Není vyloučeno, že první operace z této základny bude směřovat proti ostrovu Timor, aby tak bylo ohroženo spojení mezi Javou a Australií. Je pravděpodobné, že buď bude předcházet útoku na Javu, neb bude proveden současně.

Ostatní základny jsou východiskem pro útok na Javu. Výhoda těchto základen je, že obklopují Javu, jsou široce rozčleněny a svoje úsilí mohou výhodně na Javu soustředit.

Java reprezentuje velikostí asi 7% rozlohy NVI, má však (s Madurou) 45 milionů obyvatel, t.j. průměrná hustota 320 obyv. na 1 km². Ve střední Javě dosahuje téměř 400. Vykazuje tedy největší lidnatost na světě. Tento fakt je důležitý, poněvadž mimo polní armádu může se na Javě v plné síle uplatnit domobrana. Rozmístění teritoriální armády na Javě umožňuje veliteli polní armády, aby držel svoji armádu soustředěnu v důležitých místech, odkud bude moci poměrně snadno být zasazena v ohrožených prostorech. Přesun vojsk je na Javě poměrně snadný, poněvadž silniční síť je velmi dobře vybudována. Java má přes 18.000 km prvotřídních silnic.

Java je si vědoma nebezpečí, které ji hrozí a její obrana je připravena dobře jak po stránce materiální, tak i morální. Reakce na japonský nápor bude toho svědkem.

0.4/192

Přehledný náčrt ostrovů NVI.

